

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

І. В. Лакомська

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для студентів спеціальності 061 «Журналістика»

ОДЕСА
ОНУ
2020

УДК: 811.161.2

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Протокол № 2 від 13.10. 2020 р.

Рецензенти :

А. Ф. Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри періодичної преси та медіаредагування;

О. І. Хобта, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій.

Лакомська І. В.

Український правопис : Методичні вказівки та завдання для здобувачів I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика». Одеса, 2020. 28 с.

Методичні вказівки містять мету та завдання курсу, тематику практичних занять, завдання для самостійної роботи та питання для підсумкового контролю. Також наведено список рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання.

© Лакомська І. В., 2020

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020

ВСТУП

Мовна грамотність у журналістських текстах друкованих та електронних ЗМІ постає сьогодні чи не найважливішою проблемою в контексті якісного представлення української інформаційної продукції. Правописна культура медіамовлення як регіональних, так і всеукраїнських ЗМІ має відповідати чинним лінгвістичним нормам, оскільки освічений читач потребує не лише якісної інформації, але і її кваліфікованого представлення. У зв'язку з цим майбутній журналіст зобов'язаний ідеально володіти правописними нормами сучасної української мови, бути обізнаним з усіма змінами та доповненнями, аби й надалі забезпечувати гідний рівень ЗМІ.

Методичні рекомендації спрямовані на допомогу студентам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в організації вивчення навчальної дисципліни «Український правопис», що **на меті** систематизувати правописні правила, які вивчалися в середній школі, розглянути їх на новому, більш високому рівні, враховуючи принципи орфографії, а також норми пунктуації, які склалися традиційно й діють у межах сучасного правопису.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформуванню уявлення про український правопис як систему, що ґрунтується на ряді принципів;
- систематизувати, розширити, доповнити й закріпити знання студентів-першокурсників із орфографії та пунктуації;
- допомогти студентам оволодіти нормами української літературної мови в її писемній формі;
- навчити визначати орфограми та пунктограми в текстах на слух і пояснювати їх;
- сформуванню міцні навички грамотного письма;
- виробити мовне чуття щодо можливого варіативного написання слів і словформ чи вживання розділових знаків;
- виховувати культуру писемного мовлення;
- застосовувати практично вивчені правописні визначення за

аналогією, а також винятки із правил;

- навчити давати детальний коментар орфографічним правилам, диференціювати, вимовляти, характеризувати звуки мови.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК01);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК04);

- здатність працювати в команді (ЗК07);

- здатність спілкуватися державною мовою (ЗК11);

б) спеціальних (СК):

- здатність формувати інформаційний контент (СК02);

- здатність створювати медіапродукт (СК03);

- здатність ефективно просувати створений медійний продукт (СК05).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань (ПР01);

- виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел (ПР04);

- координувати виконання особистого завдання із завданнями колег (ПР07);

- вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою (ПР11);

- генерувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації (ПР14);

- створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення

(ПР15);

- розміщувати оперативну інформацію про свій медіапродукт на доступних інтернет-платформах (ПР17).

В результаті освоєння практичного курсу, вивчення літературних джерел, а також самостійної роботи студент повинен закріпити стійкі навички роботи із спеціальною літературою, навчитися грамотно писати журналістські матеріали та володіти українською мовою відповідно до сучасних норм.

Навчальний процес передбачає конспектування та вивчення чинного «Українського правопису» в повному обсязі, набуття сталих навичок грамотного письма, з цією метою виконання вправ, тестів, завдань, підпорядкованих основному завданню – навчитися писати без помилок.

Серед методів навчання, які пропонується використати для опанування курсу:

- метод бесіди;
- спостереження і аналіз мовних явищ;
- проблемне навчання;
- метод вправ;
- письмові творчі роботи;
- усна відповідь на колоквіумі, модулі.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелом інформації:

- словесні: семінари, пояснення, розповіді, бесіди;
- наочні: спостереження, ілюстрування, демонстрування;
- практичні: вправи.

2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітико-синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: виконання індивідуальних

творчих завдань.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Форми самостійної роботи: підготовка до практичних занять; написання та редагування журналістських матеріалів; створення карток на закріплення орфографії.

Форми поточного контролю: диктант; письмова та усна відповідь на практичному занятті; доповнення на практичному занятті; творчі письмові роботи, де потрібно продемонструвати рівень літературної мови викладу матеріалу, стилістичної та орфографічної відповідності; аналіз публікацій у надрукованих і оприлюднених студентських газетах; тестові завдання.

Результати вивчення дисципліни підсумовуються викладачем за підсумками накопичених балів під час різних форм контролю: усних відповідей, доповнень на практичних заняттях, виконання домашніх вправ, тестових завдань.

Матеріал у методичних вказівках розміщений відповідно до програми дисципліни «Український правопис» за такими тематичними блоками: I. Правопис частин основи слова. II. Правопис закінчень відмінюваних слів. III. Правопис слів іншомовного походження. IV. Правопис власних назв. V. Уживання розділових знаків.

Завершуються методичні вказівки контрольними питаннями, завданнями до самостійної роботи, списком основної та додаткової літератури, а також посиланнями на електронні ресурси.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

I. Правопис частин основи слова.

ТЕМА 1. Буквенні позначення голосних та приголосних звуків.

Правопис наголошених і ненаголошених Е, И. Уживання І, И на початку слова. Буква Г та буква Ґ, апостроф, ЙО, БО. Чергування голосних та приголосних. Зміни приголосних перед наступним приголосним під час словотворення. Позиції вживання прийменників і префіксів У та В. Позиції вживання сполучників і часток І, Й та І, Й на початку слів. Позиції вживання прийменника З та його варіантів ІЗ, ЗІ (ЗО). Уживання м'якого знака (ь). Спрощення в буквосполученнях -ЖДН-, -ЗДН-, -СТН-, -СТЛ-ЗКН-, -СКН, -СЛН-. Подвоєння букв.

ТЕМА 2. Правопис префіксів та суфіксів. Уживання великої літери.

Правопис префіксів З- (ІЗ-, ЗІ-). Правопис префіксів БЕЗ-, ВІД-, МІЖ; ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-, АРХІ-, АНТИ-, КВАЗІ-. Іменникові суфікси -ИК, -НИК- тощо. Прикметникові та дієприкметникові суфікси -Н-(ИЙ), -Н-(ІЙ), -ИЧН-(ИЙ), -ІЧН-(ИЙ). Дієслівні суфікси -УВА- (-ЮВА-), -ОВА-, -ОВУВА-

Власні імена людей, міфологічних осіб, клички тварин. Географічні та адміністративно-територіальні назви. Астрономічні назви. Назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів. Назви, пов'язані з релігією. Назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств. Назви документів, пам'яток історії та культури, творів літератури та мистецтва, друкованих органів тощо.

ТЕМА 3. Правопис слів разом, із дефісом, окремо.

Загальні правила правопису складних слів. Складні слова зі сполучними голосними звуками О, Е (графічно Е та Є). Складні слова без сполучного голосного звука. Складні іменники, прикладка, числівники, займенники, прикметники, прислівники, сполучники, частки.

II. Правопис закінчень відмінюваних слів.

ТЕМА 4. Правопис іменників, прикметників та займенників.

Іменник. Поділ на відміни та групи. Зразки відмінювання іменників. Правопис відмінкових форм. Правопис іменників чоловічого роду II відміни однини в Родовому відмінку. Правопис іменників III відміни в орудному відмінку однини. Особливості правопису відмінкових закінчень прикметників. Написання складних прикметників. Творення і правопис вищого ступеня порівняння прикметників. Творення і правопис присвійних прикметників. Правопис займенників.

ТЕМА 5. Правопис числівників та займенників.

Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Відмінювання дробових числівників. Правопис особових займенників. Зворотний займенник. Присвійні займенники. Вказівні займенники. Питальні займенники. Означальні займенники. Складні займенники (неозначені й заперечні).

ТЕМА 6. Правопис дієслів, дієприслівників та дієприкметників.

Дієслово та його форми. Загальна характеристика дієслівних форм. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою. Правопис закінчень дієслів у теперішньому і простому майбутньому часах. Чергування приголосних у дієсловах. Зміни приголосних у дієприкметниках і віддієслівних іменниках. Відмінювання дієслів ДАТИ, ЇСТИ, ВІДПОВІСТІ (та ін. з компонентом -ВІСТИ), БУТИ. Майбутній час. Минулий і давноминулий час. Правопис дієприслівників.

III. Правопис слів іншомовного походження.

ТЕМА 7. Приголосні звуки і букви на позначення приголосних.

Звук [l]. Звуки [g], [h]. Буквосполучення th у словах грецького походження. Букви w, th у словах англійського походження. Буквосполучення ll та ill у словах французького походження. Звук [j]. Кінцеві буквосполучення - dr, - tr. Варіантні позначення приголосних на письмі.

ТЕМА 8. Голосні звуки і букви на позначення голосних.

Голосний [i]. Голосні [e], [u]. Буквосполучення au, ou. Букви та буквосполучення ö, ø, eu, oe. Дифтонги [au], [ei], [ou] у словах англійського походження. Звук [æ] у словах англійського походження. Звук [ə:] у словах англійського походження. Буквосполучення ei, eu у словах німецького походження. Подвоєння букв на позначення голосних. Апостроф. М'який знак (ь).

ТЕМА 9. Відмінювання слів іншомовного походження.

Змінні іменники іншомовного походження. Незмінні іменники іншомовного походження. Відмінювання загальних назв іншомовного походження. Особливості відмінювання власних назв іншомовного походження.

IV. Правопис власних назв.

ТЕМА 10. Українські прізвища та імена. Складні і складені особові імена та прізвища і похідні від них прикметники.

Відмінювання прізвищ. Відмінювання імен. Слов'янські прізвища та імена. Прізвища з прикметниковими суфіксами й закінченнями. Апостроф. М'який знак (ь). Імена та прізвища (прізвиська). Похідні прикметники.

ТЕМА 11. Географічні назви.

Українські географічні назви. Географічні назви інших країн. Географічні назви з прикметниковими закінченнями. Апостроф, м'який знак у географічних назвах. Відмінювання географічних назв. Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів.

ТЕМА 12. Правопис власних назв в журналістських матеріалах.

Правописні проблеми у сучасних медійних виданнях. Мовні тенденції сучасних молодіжних видань. Правопис прізвищ. Переклад з російської на українську мову. Типові помилки. Правопис географічних назв.

V. Уживання розділових знаків.

ТЕМА 13. Розділові знаки у простому реченні. Розділові знаки для оформлення прямої мови та цитат.

Система розділових знаків, формулювання правил української пунктуації у зв'язку з синтаксисом української мови. Тире між підметом і присудком. Кома, тире, двокрапка у простому реченні. Пряма мова. Цитати. Оформлення прямої мови непрямою.

ТЕМА 14. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами.

Однорідні та неоднорідні означення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Розділові знаки в реченнях із відокремленими членами (узгодженими та неузгодженими означеннями, прикладками, обставинами, означеннями). Відокремлені уточнювальні члени речення.

ТЕМА 15. Кома, тире та двокрапка у складному реченні.

Загальна характеристика складних речень. Кома в складносурядному і складнопідрядному реченнях. Порівняльні звороти у складному реченні. Розділові знаки в складному безсполучниковому реченні.

ТЕМАТИКА ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Зміни приголосних перед наступним приголосним під час словотворення. Чергування голосних. Чергування у – в, і – й, з – із – зі (зо) як засіб милозвучності мови.

I. Опрацюйте та законспекуйте §23-§25 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20se rednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Позиції вживання прийменників і префіксів У та В.
2. Позиції вживання сполучників і часток І, Й та І, Й на початку слів.
3. Позиції вживання прийменника З та його варіантів ІЗ, ЗІ (ЗО).
4. Уживання м'якого знака.

ТЕМА 2. Правопис префіксів та суфіксів. Уживання великої літери.

I. Опрацюйте та законспекуйте §31-§34 та §45-59 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20se rednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Основні зміни у новій редакції «Українського правопису» 2019 р.
2. Правопис префіксів З- (ІЗ-, ЗІ-). Правопис префіксів БЕЗ-, ВІД-, МІЖ; ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-, АРХІ-, АНТИ-, КВАЗІ-.
3. Правопис іменникових суфіксів: -ОВИЧ (-ЬОВИЧ), -ІВН-(А), (ЇВН-(А)).
4. Уживання великої літери.

ТЕМА 3. Правопис слів разом, із дефісом, окремо.

I. Опрацюйте та законспекуйте §35-§44 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20se rednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Загальні правила правопису складних слів. Складні слова зі сполучними голосними звуками О, Е.

2. Складні слова без сполучного голосного звука.

3. Правопис складних іменників, прикладок, числівників, займенників, прикметників, прислівників, сполучників, часток.

ТЕМА 4. Правопис закінчень відмінюваних слів.

I. Опрацюйте та законспекуйте §66-§100 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Іменник. Поділ на відміни та групи. Зразки відмінювання іменників. Правопис відмінкових форм. Кличний відмінок.

2. Правопис іменників чоловічого роду II відміни однини в Родовому відмінку.

3. Правопис іменників III відміни в орудному відмінку однини.

ТЕМА 5. Правопис числівників та займенників.

I. Опрацюйте та законспекуйте §107-§114 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Відмінювання числівників.

2. Правопис особових займенників. Зворотний займенник.

3. Правопис присвійних, вказівних, питальних займенників.

4. Складні займенники (неозначені й заперечні).

ТЕМА 6. Правопис дієслів, дієприслівників та дієприкметників.

I. Опрацюйте та законспекуйте §115-§120 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

rednya/05062019-onovl-pravo.pdf).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Дієслово та його форми. Загальна характеристика дієслівних форм. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою.

2. Правопис закінчень дієслів у теперішньому і простому майбутньому часах.

3. Зміни приголосних у дієприкметниках і віддієслівних іменниках. Відмінювання дієслів ДАТИ, ЇСТИ, ВІДПОВІСТІ (та ін. з компонентом - ВІСТИ), БУТИ.

4. Майбутній час. Минулий і давноминулий час.

5. Правопис дієприслівників і дієприкметників.

ТЕМА 7. Правопис слів іншомовного походження. Приголосні звуки і букви на позначення приголосних.

I. Опрацюйте та законспекуйте §121-§128 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Звуки [g], [h] в українській мові.

2. Буквосполучення th у словах грецького походження. Орфографічна варіантність.

3. Неподвоєні й подвоєні букви на позначення приголосних у загальних і власних назвах.

ТЕМА 8. Правопис слів іншомовного походження. Голосні звуки і букви на позначення голосних.

I. Опрацюйте та законспекуйте §129-§137 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Голосний [i]. Голосні [e], [u].
2. Буквосполучення au, ou. Букви та буквосполучення ö, ø, eu, oe.
3. Дифтонги [au], [ei], [ou] у словах англійського походження. Звук [æ] у словах англійського походження. Звук [ə:] у словах англійського походження.
4. Буквосполучення ei, eu у словах німецького походження. Подвоєння букв на позначення голосних. Апостроф. М'який знак (ь).

ТЕМА 9. Відмінювання слів іншомовного походження.

I. Опрацюйте та законспекуйте §140 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Змінні іменники іншомовного походження.
2. Незмінні іменники іншомовного походження.
3. Відмінювання загальних назв іншомовного походження.
4. Особливості відмінювання власних назв іншомовного походження.

ТЕМА 10. Правопис власних назв. Українські прізвища та імена. Складні і складені особові імена та прізвища і похідні від них прикметники.

I. Опрацюйте та законспекуйте §141-147 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Відмінювання прізвищ. Відмінювання імен.
2. Слов'янські прізвища та імена.
3. Прізвища з прикметниковими суфіксами й закінченнями.
4. Апостроф. М'який знак (ь). Імена та прізвища (прізвиська). Похідні прикметники.

ТЕМА 11. Правопис власних назв. Географічні назви.

I. Опрацюйте та законспекуйте §148-§154 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Українські географічні назви.
2. Географічні назви інших країн.
3. Географічні назви з прикметниковими закінченнями.
4. Апостроф, м'який знак у географічних назвах. Відмінювання географічних назв.

5. Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів.

ТЕМА 12. Правопис власних назв у журналістських матеріалах.

I. Опрацюйте наукові джерела, подані у списку додаткової літератури: [5], [6], [7], [15] та визначте особливості типових орфографічних та пунктуаційних помилок у журналістських матеріалах.

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Правописні проблеми у сучасних медійних виданнях.
2. Мовні тенденції сучасних молодіжних видань.
3. Правопис прізвищ. Переклад з російської на українську мову. Типові помилки. Правопис географічних назв.

ТЕМА 13. Уживання розділових знаків. Розділові знаки у простому реченні. Розділові знаки для оформлення прямої мови та цитат.

I. Опрацюйте та законспекуйте §158 (I), §160 (1), §161 (1), §167 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Кома, тире, двокрапка у простому реченні.
2. Розділові знаки для оформлення прямої мови та цитат.

3. Оформлення прямої мови непрямою.

ТЕМА 14. Уживання розділових знаків. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами.

I. Опрацюйте §158, §160, §161 за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Однорідні та неоднорідні означення.
2. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення.
3. Розділові знаки в реченнях із відокремленими членами (узгодженими та неузгодженими означеннями, прикладками, обставинами, означеннями). Відокремлені уточнювальні члени речення.
4. Вставні слова і конструкції. Порівняльні звороти, що вводяться сполучниками *як (як і), мов, мовби, наче, немов, неначе, ніби, буцімто*.

ТЕМА 15. Уживання розділових знаків. Кома, тире та двокрапка у складному реченні.

I. Опрацюйте та законспекуйте §158 (II), §160 (II), §161 (II), за посиланням на «Український правопис» (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>).

II. Підготуйте відповіді на питання:

1. Загальна характеристика складних речень.
2. Кома в складносурядному і складнопідрядному реченнях.
3. Порівняльні звороти у складному реченні.
4. Розділові знаки в складному безсполучниковому реченні.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Охарактеризуйте основні зміни у чинному правописі, порівняно з попередньою редакцією.
2. Розкрийте такі поняття: «графіка» та «орфографія», назвіть основні принципи.
3. Дайте визначення таких понять: «пунктуація» та «пунктограма». Назвіть принципи української пунктуації і відповідно до них пунктуаційні правила.
4. Назвіть та прокоментуйте на прикладах правила постановки розділових знаків у простих реченнях неускладненої та ускладненої структур, а також у складних реченнях.
5. Сформулюйте основні закони милозвучності української мови.

Письмові завдання:

1. *Наведіть назви сайтів та інших інтернет-сервісів українською мовою: (наприклад, твітер). Утворіть від цих назв форму родового відмінка однини.*
2. *Запишіть слова, знявши риску: історико/культурний, медіа/критика, медіа/студії, флеш/інтерв'ю, соціально/небезпечний, суспільно/важливий, прес/конференція, псевдо/наука, вище/зазначений, максі/спідниця, норд/вест, більш/менш, на/певне, в/голос, що/дня, казна/де, насам/перед, з/гарячу, у/низ, у/ночі, стрім/голов.*
3. *Розкрийте дужки і вставте велику або малу літеру: (м)іністерство (о)світи і науки України, (б)ульвар Тараса Шевченка, (р)еспубліка (б)олгарія, (у)горська (р)еспубліка, (у)манська (м)іськрада, (ш)евченківські поезії, (ш)евченківська премія, (к)ієво-(п)ечерська (л)авра, (ц)ентральна (н)аукова (б)ібліотека АН України ім. В. Вернадського, (н)аціональний (у)ніверситет (к)ієво-(м)огилянська (а)кадемія, (д)октор (н)аук із (с)оціальних (к)омунікацій, (о)деський (н)аціональний (у)ніверситет імені І.І. Мечникова.*

4. Утворіть від поданих іменників II відміни форму родового відмінка однини: проректор, Олексій, туман, господар, володар, експеримент, шофер, факультет, контракт, день, листопад (явище природи), департамент, простір, лікар, майор, сектор, четвер, агітатор, двір, комар, гай, вітер, сніг, пісок, камінь, папір, Віктор, Ігор, професор, актор.

5. Запишіть слова відповідно до чинних орфографічних норм, вставляючи замість крапок пропущені букви (якщо це потрібно).

Пів..Європи, пів...ящика, об...ї...джати, моркв...яний, невід...ємний, кон...юнктура, п...едестал, б...юро, диз...юнкція, ад...ютант, шовініс...кий, товари...кий, св...ящен...ик, очищен...ий, роздоріж...я, б...бл...ограф...я, інвест...ц...ї, Причорномор...я, конференс...є, Марок...о, про...кт, Дік...енс, Вер...ілій, віце...прем...єр, пів...острів, а...диторія.

6. Утворіть іменники, що означають назви професій: пожежа, вантаж, ліс; проза, фізика, механіка, медицина; таксі; танк, банк, віолончель; ліцей; дресирувати, коригувати, уболівати; скрипка, виховувати; вівця, тесати, газета, верстка, лікувати.

7. Утворіть іменники, що означають належність до місця, нації: Харків, Вінниця, Молдова, Київ, Болгарія, Львів, Крим, Корея, Фінляндія, Швеція, Франція, Черкаси, Феодосія.

8. Утворіть чоловічу і жіночу форми по батькові (усі правильні варіанти): Іван, Олексій, Кузьма, Ілля, Федір, Джон, Микола, Григійр, Валерій, Марк, Всеволод, Лев, Костянтин, Василь.

Творче завдання:

Підготувати презентацію з теми (на вибір):

- «Фемінітиви в сучасній українській мові»
- «Проблема суржику в українській мові»
- «Мова українських засобів масової інформації»
- «Екологія української мови»
- «Фразеологічні вирази на сторінках друкованих видань»

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Українська орфографія як розділ мовознавчої науки. Поняття орфограми, орфографічного правила.
2. Правила переносу. Орфографічні правила переносу. Технічні правила переносу.
3. Знак наголосу. Акцентуаційні норми сучасної української літературної мови.
4. Правопис прізвищ. Передача слов'янських прізвищ українською мовою.
5. Правопис складних і складених особових імен.
6. Правопис неслов'янських прізвищ та імен.
7. Принципи українського правопису.
8. Розвиток орфографії української мови у ХХ ст. «Український правопис» 1993 р. видання: основні зміни і доповнення.
9. Правописні проблеми кінця ХХ – початку ХХІ ст. Проект найновішої редакції «Українського правопису».
10. Відмінювання іменників, які перебувають поза відмінами.
11. Правопис закінчень дієслів у теперішньому і простому майбутньому часах.
12. Правила рубрикації тексту і розділові знаки для оформлення пунктів переліку.
13. Службові слова. Правопис складних прийменників разом і з дефісом. Написання складених прийменників окремо.
14. Правопис складних і складених сполучників.
15. Написання часток разом, з дефісом і окремо. Написання часток *не*, *ні* з різними частинами мовами.
16. Словники як одне з джерел поліпшення грамотності.
17. Етапи становлення українського правопису.
18. Історія та сьогодення українського правописного кодексу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні зміни у новій редакції «Українського правопису» (2019).
2. Варіативні зміни у новій редакції правопису.
 3. Обов'язкові зміни у новій редакції правопису.
 4. Принципи українського правопису: орфографічні, пунктуаційні.
 5. Правопис знака м'якшення.
 6. Вживання апострофа.
 7. Правопис слів із частинами напів- і пів-.
 8. Правопис складноскорочених слів і графічних скорочень.
 9. Зміни приголосних за словотворення та словозміни.
 10. Подвоєння та подовження приголосних на письмі.
 11. Спрощення груп приголосних.
 12. Правопис префіксів і суфіксів.
 13. Правопис слів іншомовного походження.
 14. М'який знак і апостроф в іншомовних словах.
 15. Правопис прізвищ і географічних назв слов'янського походження.
 16. Правопис великої літери.
 17. Творення і правопис імен по батькові.
 18. Написання часток не, ні з різними частинами мови.
 19. Написання складних іменників.
 20. Особливості правопису відмінкових закінчень іменників.
 21. Особливості правопису закінчень іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини.
 22. Правопис іменників III відміни в орудному відмінку однини.
 23. Особливості правопису відмінкових закінчень прикметників.
 24. Написання складних прикметників.
 25. Особливості відмінювання і написання числівників.
 26. Зв'язок числівників з іменниками.
 27. Особливості відмінювання й правопису займенників.
 28. Правопис особових закінчень дієслів.

29. Правопис складних і складених прислівників.
30. Написання дієприкметників і дієприслівників.
31. Правопис сполучників.
32. Правопис прийменників.
33. Написання часток.
34. Правопис вигуків різних груп.
35. Тире у простому реченні: між підметом і присудком, у неповному реченні.
36. Розділові знаки у реченнях з однорідними членами та узагальнювальними словами.
37. Розділові знаки у реченнях з відокремленими означеннями.
38. Розділові знаки у реченнях з відокремленими прикладками.
39. Розділові знаки у реченнях з відокремленими обставинами.
40. Розділові знаки у реченнях з відокремленими додатками, уточнювальними словами.
41. Розділові знаки у реченнях із вставними і вставленими компонентами.
42. Розділові знаки у реченнях із звертаннями.
43. Розділові знаки у складносурядному реченні.
44. Розділові знаки у складнопідрядному реченні та у складних синтаксичних конструкціях.
45. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.
46. Розділові знаки у реченнях із прямою мовою.
47. Способи передавання прямої мови непрямою.
48. Пунктуаційне оформлення діалогів і цитат.
49. Становлення орфографічної системи української мови у ХХ — на початку ХХІ ст.
50. Правописні реформи української мови.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови. Київ, 1993.
2. Німчук В.В. Проблеми українського правопису ХХ –ХХІ ст. Київ, 2002.
3. Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Граматика української мови в таблицях. Київ: Вища школа, 2004.
4. Пономарів О. Стилїстика сучасної української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль, 2000.
5. Пономарів О. Д., Рїзун В. В., Шевченко Л.Ю. Сучасна українська мова: підручник. Київ : Либїдь, 2001. 400 с.
6. Український правопис / НАН України. Київ: Наукова думка, 2008. 288 с.
7. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум. Київ, 2011.
8. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. Київ, 2002.
Ющук, Іван Пилипович. Практикум з правопису української мови [6-те вид., зі змінами]. Київ : Освіта, 2006.

Додаткова

1. Бабич Н.Д. Практична стилїстика і культура української мови. Львів, 2003.
2. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфемїка української мови. Київ: Наук. думка, 1987.
3. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанївський В.М. Граматика української мови: Морфологїя. Київ, 1993.
4. Бондаренко Т.Г. До проблеми феномена помилки. *Вїсник Черкаського університету*. Педагогїчні науки. Черкаси: ЧДУ, 2001. Вип. 23. С. 10–13.

5. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ.: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2001. Т. 2. С. 108–111. 3.
6. Бондаренко Т. Г. Критерії виявлення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ: Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. Т. 8. С. 112–117.
7. Боярська Л. В. Мовні помилки на сторінках ЗМІ (дослідження-моніторинг). URL. http://journalib.univ.kiev.ua/Movni_pom_na_st_zmi.pdf
8. Вихованець І.Р., Єрмоленко С.Я., Сологуб Н.М., Щербатюк Г.Х. Українська літературна вимова і наголос. Київ, 1973.
9. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ, 1985.
10. Головащук С.І., Пещак М.М., Русанівський В.М., Тараненко О.О. Орфографічний словник української мови. Київ, 1994.
11. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів: ПАІС, 2000. 68 с.
12. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: навч. посібн. Львів: ПАІС, 2003. 542 с.
13. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки: навч. посібн. Львів: ПАІС, 2011. 400 с.
14. Капелюшний А. О. Орфографічні помилки в титрах телевізійних передач наживо. *Теле- та радіожурналістика*: зб. наук. пр. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. Вип. 12. С. 302–311.
15. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень». *Стиль і текст*: наук. зб. / за ред. В. В. Різуна. Київ, 2011. Вип. 12. С. 104–114.
16. Українська мова: Енциклопедія. Київ, 2000.
17. Український правопис. 4-е вид., випр. і доп. Київ: Наукова думка, 1993.

18. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська літературна мова. Довідник. К., 1996.

19. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. Підручник. Київ: Академія, 2004.

21. Шульська Н. М. Синтаксична культура журналістського тексту (на прикладі політичного тижневика). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*: наук.-практ. журнал. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. № 5-6 (5) С. 59–65. 12.

22. Ющук І.П. Українська мова: Підручник. Київ: Либідь, 2003.

23. Яцимірська М.Т. Сучасна українська мова: Пунктуація. Навч. пос. Львів: ЛНУ, 2002.

Електронні інформаційні ресурси

1. Блог професора Пономарева.

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/ponomariiv>

2. Городенська К. Мовна мозаїка.

URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/263/browse?subject>

3. Дзвона чи дзвону? або -А (-Я) чи -У (-Ю) в родовому відмінку.

Словник-довідник. URL: <http://rodovuyi-vidminok.wikidot.com/>

4. Енциклопедія «Українська мова».

URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>

5. Новий правопис: повний текст та основні зміни. URL: <https://www.google.com/novuj-pravopys-povnyj-tekst-ta-osnovni-zminy>

6. Орфографічний словник української мови. Словопедія.

URL: <http://slovopedia.org.ua/35/53392-0.html>

7. Сайт Олександра Авраменка. URL: <http://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/teleradio-lessons/12>

8. Словник UA. Портал української мови та культури. URL: <https://www.slovnyk.ua>

9. Словники України online. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

10. Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

11. Український правопис 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>

12. Український правопис 2015 р. URL: <https://pravopys.net/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Модульний контроль	Всього
Тема 1	Тема 4	Тема 7	Тема 10	Тема 13	25 балів	100 балів
Тема 2	Тема 5	Тема 8	Тема 11	Тема 14		
Тема 3	Тема 6	Тема 9	Тема 12	Тема 15		
15 балів	15 балів	15 балів	15 балів	15 балів		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЗМІСТ

Вступ	3
Тематичний план	7
Тематика і завдання до практичних занять	11
Завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання	17
Теми для самостійної роботи	19
Питання для підсумкового контролю	20
Рекомендована література	22
Розподіл балів	26

Навчальне видання

Лакомська Інна Валеріївна

Український правопис

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для студентів спеціальності 061 «Журналістика»

В авторській редакції

Підписано до друку 12.11.2020. Формат 60x90/16.
Обсяг 1,7 ум.-друк. арк. Тираж 100 прим.
Зам. № 042/19

Видавець і виготовлювач
С. Л. Назарук

Україна, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10
Тел.: 050 905 23 77. E-mail: selen_odessa@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7024 від 23.12.2019 р.